

- Tidligere asyl, fattighjem, undervisningslokale, husvilde bolig og ligkapel - nu kirkegårds kontor

Det gamle Hospital i Auning

Da forslaget for et par år siden dukkede frem om at frede og istandsætte det gamle »Auning Hospital«, - bedre kendt af den nuværende generation som det gamle ligkapel, - tog mange sig til hovedet og tænkte: umuligt, spild af midler, altid skæmmende, i vejen for trafikken og alle mulige andre negative argumenter. Nu er istandsættelsen af bygningsværket en realitet, og de fleste af de mange modstandere heraf har samtidig ændret opfattelse og udtaler deres forbavselse og glæde over, hvor smukt og stateligt det egentlig tager sig ud, og hvor rigtigt det var at bevare et af de ældste sagnospundne og mest alsidigt benyttede bygningsværker i Auning sogn.

Det gamle hospital, matr.nr. 34 Auning by og sogn, blev ved kgl. anordning i 1964 fredet i klasse B og blev således næst efter kirken det eneste fredede bygningsværk i Auning sogn. Den gamle bygning har indenfor det sidste års tid fået en restaurering, der var en kirke værdig, – i hvert fald er der ofret store summer på det lille arkitektonisk harmoniske hus på hjørnet af Kirkegade og Kirkevej.

Det gamle hospital fotograferet under restaureringen.

Det gamle Hospital fotograferet under restaureringen.

Nationalmuseets særlige bygningstilsyn listede og lokkede for Sønderhald kommune, således at kommunen indvilgede i at garantere vedligeholdelsen af bygningen i fremtiden, hvis Nationalmuseet ellers stort set betalte restaureringen, der var anslået til at ville koste ca. 150.000 kr.

Det syntes at være mange penge at ofre på et gammelt hus, som ligger »i vejen« for trafikken, men skal man være ærlig, - og det skal man jo - så er det prisen værd. Det er trods alt ikke enhver småby, der har tilsvarende bygningsværk, som oser af historie. Der vil i øvrigt ikke i fremtiden være så megen tale om de trafikale problemer på stedet, idet projekterede vejændringer netop i dette kvarter af byen vil bedre oversigtsforholdene betydeligt.

Hvad det historiske angår så var Landbrugsmuseets folk på Gl. Estrup vågne og bevidste, da restaureringen skulle i gang. Man stillede gamle byggematerialer til rådighed, bl.a. gammelt, men godt tømmer fra den såkaldte agerumslade på avlsgården, - ud fra devisen: Det hele er jo i forvejen kommet fra Gl. Estrup, og når der nu fandtes gamle byggematerialer, og det er tider for genbrug, hvorfor så ikke bruge det på istandsættelsen af gammel kultur.

Hospitalet stammer måske fra middelalderen og var oprindeligt en kirkelade til opbevaring af tiendekornet, men det var den første Jørgen Skeel til Gl. Estrup, som indrettede Auning hospital - som et datidens alderdomshjem eller asyl for udtjente folk fra det store gods. »Ni fattige lemmer«, - sådan hedder det i de gamle papirer,

Fantasi over de gamles månedlige tur til Gl. Estrup

at bygningen skulle være bolig for. Ja, det sociale lå skam også gamle dages højintelligente adelspersoner på sinde, ofte meget mere end man måske tror.

Men ni gamle fik altså husly i bygningen, som blev fuldendt af den anden Jørgen Scheel, nemlig den berømte overstaldmester og gehejmeråd, som døde i 1787. Den første Jørgen Skeel døde i 1631, han var lensmand til Kalø og rigsmarsk. Han mistede sin første hustru, Kirsten Lunge, og giftede sig derefter med den stenrige Jytte Brok til Gl. Estrup. Han bragte bl.a. Sostrup med ind i ægteskabet og hun Gl. Estrup m. v., så det var jo en net lille herlighed, de to højadelige sammenbragte.

Sognets ældste beboere beretter levende om, hvad deres forældre fortalte fra tiden omkring midten af forrige århundrede, hvor »fattiglemmerne« havde til huse i hospitalet. En gang månedlig lod greven til Gl. Estrup alumnerne afhente i char-a-bang og køre til slottet, hvor disse blev beværtet med en gang varm mad til styrkelse for liv og helbred resten af måneden. Til overflod fik hver enkelt desuden udleveret en hel rigsdaler, som frit kunne anvendes efter eget ønske til mad og øvrige fornødenheder måneden ud - og endda uden at skulle aflægge regnskab for forbruget heraf. Ja, det var den tids folkepension. En rigsdaler var omkring 1850 et helt pænt beløb - til sammenligning tjente en daglejer på egen kost ca. 130 rigsdaler om året. At det efter tidens forhold var en stor og ønskværdigt slags fattighjælp bevises deraf, at det næsten var et kapløb blandt de udslidte fæstere om at få anvist beboelse her.

Da restaureringen af hospitalet stod på, opdagede man ved at studerer sokkelpartiet nærmere, at der på et eller andet tidspunkt er sket en ombygning, men det kan ikke tidsfæstes. Den første del af hospitalet er altså fra før 1631, måske længe før, og den sidste del er efter alt at dømme tilføjet inden 1786, da overstaldmesteren døde. På gavlen af bygningen står et par jerninitialer »KLIS«, og det er lidt af en mystifikation, idet det er klart, at IS står for Jørgen Skeel, men at KL skulle være Kirsten Lunge, som døde før Jørgen Skeel kom til Gl. Estrup, synes mærkværdigt, - men

man gisner i visse kredse på, at KL er Kirsten Lunge, og at Jørgen Skeel har villet sætte sin første hustru et minde.

Under restaureringen fandt man et hemmeligt rum i huset. Ved at måle sig frem fra mur til mur opdagede man, at de indvendige mål ikke kunne stemme. Da man derefter på loftet brød brædderne op, kunne man kigge ned i et tilmuret rum, hvori man fandt den gamle bageovn næsten intakt. Det var en spændende sag, og man gav sig til at kigge rundt efter andre interessante ting og fandt således på hanebjælkerne de gamle bageredskaber. Den gamle ovn m.

De fundne bageredskaber er Ragen og brødspaden, ca. 2 m lange og en trefod - til grydernes placering over åbent ildsted.

v. har således overlevet flere generationer helt tilbage fra forrige århundrede. Gennem denne årrække har der skiftevis været hospital, asyl, fattighjem og i begyndelsen af dette århundrede undervisningslokale for sløjd, håndarbejde og lignende. Efter nogle år benyttet som hus- vildebolig blev det i 1918 bestemt at anvende bygningen som ligkapel, men man skulle helt frem til 1921, før den sidste beboer var flyttet ud og huset kunne tages i brug som kapel. I tiden fra det nye ligkapel blev bygget og indtil nu har det gamle hospital mest været benyttet som rode- og redskabsrum.

Ved restaureringen fandtes også på vestsiden rester af gamle tilmurede vinduer, og i øvrigt har de søgende øjne fundet mange interessante småting, så et mere og mere fuldendt billede af den gamle bygnings funktion træder frem.

Hospitalet havde på østsiden af Gjesingvejen egen brønd, og selv om der var ret uhygiejnisk omkring den gamle vippebrønd, blev den også benyttet af en stor del af byens øvrige indvånere og har derfor af mange været betragtet som byens brønd.

Der har de senere år været diskuteret og seriøst undersøgt, hvem der egentlig i vor tid ejede det gamle bygningsværk, hvilket førte frem til at den gamle Fausing-Auning kommune - nu Sønderhald kommune - ejer bygningen, mens Auning Kirke ejer grunden, hvorpå huset ligger. I disse dage, mens disse linjer skrives, - nærmere betegnet tirsdag den 11. oktober 1976, blev bygningen officielt overdraget i lejemål til Auning Kirke mod, at fremtidige udgifter til vedligeholdelse, lys og varme etc. påhviler lejeren.

Når de på grunden tilsvarende istandsættelser ved den vestlige indgang med bl.a. gammeldags stenpikning er tilendebragt, bliver bygningen taget i brug som kirkegårds kontor med fast træffetid hver fredag for sognets præst, ligesom det vil blive anvendt som mødelokale for menighedsrådet og andet, der kan være tilrettelæggende for Auning Kirke og dens menighed.

Postkort fra 1947

I forbindelse med afslutningen på restaureringen sidst i 1974 var Ejendomsudvalget på besøg. I mødet deltog også repræsentanter fra kirken. På billedet ses fra venstre: Georg Andersen, byrådet - Evald Nielsen, byrådet - Ella Plougmann, byrådet - kommuneingeniør Bent Lyngge Petersen - Lilly Nielsen, byrådet - Herluf Nielsen, byrådet - Jens Arne Jepsen-Nielsen, byrådet - pastor Erik Steenberg - lærer Knud E. Svendsen - borgmester Gunnar Kirk Thøgersen og sidst murermester Mogens Hansen, byrådet.

Det Nostalgiske Hjørne

DET GAMLE HOSPITAL...

Når man ser bort fra kirken, er »Det gamle hospital« den ældst bevarede bygning i Auning. Den blev delvis opført - vist nok beregnet til kornlade - i 1631 af greve Jørgen Skel og siden færdiggjort i 1786 af en efterfølgende greve af samme navn og indrettet som asyl for syv tidligere på Gl. Estrup ansatte som underhold med en forstanderske, som skulle nyde lige kost og logi som almisse-lemmerne og yderligere modtage 4 rigsdaler årligt. Således blev bygningen anvendt i over 100 år, hvorefter den en tid blev anvendt som brændselsrum o.l. Fra 1919 blev bygningen på foranledning af menighedsrådet indviet som ligkapel, indtil det nye kapel umiddelbart syd for kirken blev bygget.

Fredningsmyndighederne foranledigede senere en gennemgribende restaurering, og den særprægede bygning falder nu helt naturligt ind i billedet og benyttes som kirkekontor med sognepræstens træffetider i Auning.

AUNING JULEN 1983

Udgivet af: Beboerrådet, Møllehjemmet.
Formål: Udfoldelses og feriemuligheder for beboere.
Tegner: Merete Breum Kristensen.
Motiv: Det gamle Hospital, Auning.
Tryk: Djurs Tryk, Auning

Et lokalhistorisk minde står for fald

Rds.D.
2. febr. 1971

— Af Gitte Høring —

AUNING — Ved Auning kirkegårds sydøstlige hjørne ligger en meget gammel, smuk, hvidkalket murstensbygning. Bygningens storhedsperiode er forbi, og den lider nu en krank skæbne i alvorligt forfald. Det drejer sig om det gamle ligkapel eller det gamle hospital, der er opført under rigsmarsk Jørgen Skeel, Gl. Estrup (død 1631) og ombygget midt i 1700-tallet af overstaldmester Jørgen Scheel, Gl. Estrup.

Bygningens beliggenhed understøtter teorien om, at den oprindelig opførtes som en middelalderlig kirkelade, men dette kan ikke med bestemthed afgøres. Sikkert er det derimod, at huset efterombygningen i midten af 1700-tallet har fungeret som hospital med »rum for ni fattige lemmer«.

Lidt finere end fattiggården

Når huset fungerede som hospital, er det ikke i dette ords nuværende betydning. Ordet hospital betød dengang et af privatfolk opført alderdomshjem, som var lidt finere end fattiggården. Dette specielle hospital havde det forbehold, at kun folk, som havde tjent på Gl. Estrup i en vis årrække, kunne flytte ind der; det drejede sig om slottets betroede funktionærer, f. eks. kammerjomfruer, vægttere og kuske, som efter at have tjent

Det gamle ligkapel ved Auning kirke, der i gamle dage fungerede som en slags alderdomshjem for tidligere medarbejdere på Gl. Estrup, er efterhånden i en meget ynkelig forfatning

i slottet i en menneskealder, blev afløst af nyere kræfter. De blev så — mænd og kvinder mellem hinanden — indlogeret på hospitalet, der faktisk kun bestod af to fællesstuer med stengulv. Det var dog en fin bolig dengang (især i forhold til fattiggården), og de gamle mennesker, som boede der, blev pænt underholdt fra slottet, idet de flere gange årligt fik besøg af slottets materialekusk, der medbragte lam, svin, smør, æg m. m.

Der er lidt tvivl om, hvornår bygningen ophørte med at fungere som hospital, men endnu lever der folk i Auning, som kan fortælle om, hvordan de som børn løb byærinder for de gamle.

Mine gamle handsker

Fru slotsgartner Aagaard, som døde for omkring ti år siden, og som i sine unge dage var lensgrevindens kammerjomfru, kunne også fortælle om, hvordan det gik for sig, når de gamle mennesker — efter at have modtaget madgaver — skulle ned på slottet for at takke for disse. De skulle da kysse lensgrevinden på hånden, og denne stilling har åbenbart ikke behaget hende, for den befaling, som kammerpigen altid fik ved disse lejligheder, lød: Mine gamle handsker, mine gamle handsker!

Som sagt véd man ikke bestemt,

hvornår bygningen ophørte med at fungere som hospital, og dermed heller ikke, hvornår den blev indrettet som ligkapel. Men for cirka fem år siden, da det nye ligkapel blev bygget, blev bygningen degraderet til redskabsrum. Ved den lejlighed var der tale om at rive huset ned, da den udsatte beliggenhed er til fare for trafikken, men dette viste sig umuligt, fordi Nationalmuseet i mellemtiden havde fredet bygningen. På trods af trafikvanskelighederne må man nok sige, at en fredning af bygningen er berettiget, men man har blot glemt, at med en fredning følger vedligeholdelse. Denne påhviler ikke Nationalmuseet, men derimod Sønderhald kommune, og hvis man fra den side fortsat lader hånt om al vedligeholdelse, er der ingen tvivl om, at de mennesker, som ønsker bygningen fjernet, om nogle år får deres vilje — på trods af Nationalmuseets fredning — for så falder den simpelthen sammen af sig selv! — Træværket er gennemråddent og taget så utæt, at man næppe kan finde et tørt sted til redskaberne, så hvis der ikke snart sker drastiske ændringer, har vi snart set den maleriske bygning for sidste gang og dermed sagt farvel til et værdifuldt stykke egnehistorie, hvilket ville være en stor skam.

Randers Dagblad 1971

Det gamle kapel skal restaureres

AUNING — Det gamle ligkapel i Auning, der tidligere var hospital for gamle og svagelige fra Gl. Estrup Gods, skal nu restaureres.

Der skal nyt tag på, og mur- og træværk skal istandsættes, oplyser formanden for Sønderhald Kommunes tekniske udvalg J. A. Jepsen Nielsen.

Kapellet tilhører Sønderhald Kommune, der har fået

150.000 kr. fra staten. For 10 år siden, da det nye kapel blev bygget, var der mange røster fremme for at få det gamle kapel sløjfet, blandt andet da det ligger langt ud på hjørnet af Kirkegade og Kirkevej. Det viste sig da, at kapellet var fredet i klasse B i 1964 af Kulturministeriet efter indstilling fra det særlige bygningstilsyn, der har nært samarbejde med Nationalmuseet.

Det gamle ligkapel, der er fredet i klasse B, skal nu restaureres.

Beskeden interesse for Auning hospital

AUNING — Der lød kun en enkelt røst til forsvar for det gamle hospital i Auning, da byrådet i Sønderhald drøftede, hvorvidt kommunen skal overtage bygningen som ønsket af Statens særlige Bygningssyn. Det var den socialdemokratiske Michael Christensen, Assentoft, der gik i rette med sine byrådskolleger og udbrød, at det da ikke kunne være rig-

tigt, at man var lige glad med sådan et stykke kulturhistorie. — Jeg synes, vi må overveje nok en gang, selv om det skal koste os nogle kroner, sagde han.

Borgmester G. Kirk Thøgersen indledte med at fastslå, at han ikke var interesseret i at overtage kapellet, som ejes af muremester Sigvald Andersen, Grenaa. Han havde dog ikke noget imod at yde en begrænset økonomisk støtte, men frygtede, at hvis man rakte en finger frem, røg hele armen...

Georg Andersen mente også, at man skulle lade Grenaa-muremesteren beholde det gamle hus, og han var af den opfattelse, at der nok var en bagtanke da denne i sin tid solgte jorden til menighedsrådet. — Nu skal vi ikke rage kastanjerne ud af ilden for ham...

Borgmesteren: — Det var bedre at få det helt væk!

Mogens Hansen: — Det kan vi ikke være bekendt. Der må gøres noget.

Borgmesteren: — Vi bør ikke blande os, selvom Sigvald Andersen hellere end gerne vil sælge kapellet til os. Vi kan vist købe det for en krone! Er vi enige?

Ingen reagerede i første omgang, men så protesterede Mich. Christensen sekunderet af Mogens Hansen og Kirsten

Wyrz, der vil have undersøgt de økonomiske konsekvenser.

Thøgersen: — Det har vi gjort. En istandsættelse er beregnet til 135.000 kroner og den årlige vedligeholdelse til 35.000 til 40.000 kroner.

Reinh. Pagter, formand for udvalget for faste ejendomme: — Det må være en kulturel opgave!

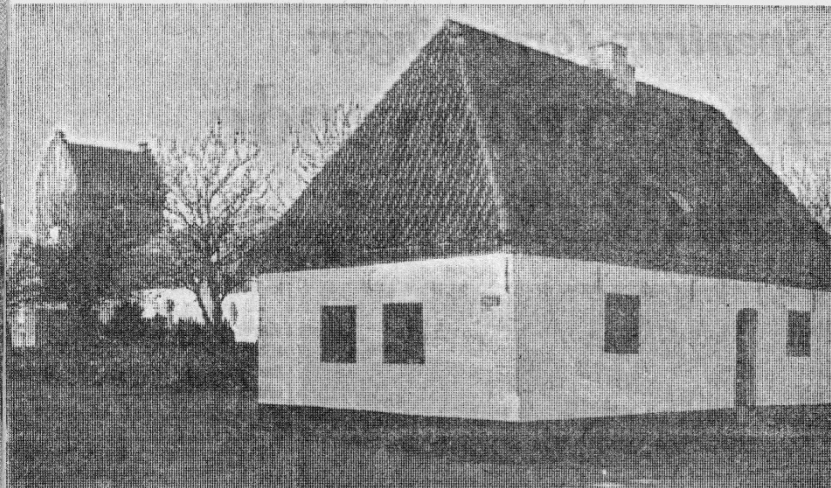
Borgmesteren til kulturudvalgsformand Peder Skipper: — Vil I have kapellet?

Skipper: — Ja, vi kan da kigge på det. Og herved blev det så.

SØNDERHALD

Contor i Rouge-Sønderhald: Fyrreparken 40, 8961 Allingåbro. Redaktør Holger Bach. Tlf. 48 12 95

Sønderhald køber nu det gamle hospital

AUNING — Det omstridte hospital i Auning, der for et par hundrede år siden blev bygget af grevskabet på Gl. Estrup

som et slags datidens pensionistbolig, bliver nu overtaget af Sønderhald kommune og vil derefter blive istandsat. I-

standsættelsen sker dog ikke for kommunale penge, men for et temmelig stort beløb, der af det særlige bygningssyn til

særlige udvalgte, historiske bygninger, som man finder bevaringsværdige. Auning hospital er fredet i klasse B, hvilket vil sige, at bygningen ikke må undergå væsentlige, udvendige ændringer. Der vil i første omgang blive tale om en udskiftning af tag og vinduer.

SYMBOLSK KØBESUM

Det gamle hospital ejes af muremester Sigvald Andersen, Grenaa, der i sin tid en kort overgang havde skode på Gl. Estrup. Denen var dog meget interesseret i at slippe af med huset, og da frigivelsen af statspengene var afhængig af, at kommunen eller en institution overtog bygningen, vedtog byrådet at købe denne, selvom flere af medlemmerne hellere så det gamle hus nedrevet.

Kommunen køber hospitalet for et nærmest symbolsk beløb — 2200 kr. — af muremesteren.

Handelen er dog ikke underskrevet endnu, idet Sigvald Andersen, da han var på vej til Auning, kørte galt med sin bil. Han er nu indlagt på hospital med hjernerystelse.

bliver fordelt på tre hold. På mandag vil Esther Borring som noget nyt også starte en danseskole på Auning skole.